

Grażyna Safianowska

Scenariusz zajęć szachowych dla dzieci w wieku przedszkolnym

Temat: Szachownica – doskonałe pola ćwiczeń.

Cele:

- zapoznanie z bohaterami baśni *W krainie Szachogrodu*,
- zapoznanie z nazwą figury króla oraz jego symbolem graficznym,
- wdrażanie do uważnego słuchania tekstu,
- zapoznanie z geometrią szachownicy (linie pionowe, linie poziome, przekątne),
- kształtowanie koordynacji wzrokowo-ruchowej.

Środki dydaktyczne:

- tekst baśni *W krainie Szachogrodu* A. i U. Staniszewskich (załącznik nr 1),
- papierowe: tarcze, miecze, korony dla królów Białego i Czarnego,
- chusty i kawałki materiału do odegrania baśni,
- szachownice małe – w różnych kolorach, wykonane z różnych materiałów,
- szachownica z materiału o wymiarze 2 m x 2 m (może być mniejsza, lecz im większa będzie szachownica, tym bardziej będzie nawiązywała do tekstu baśni),
- figurki królów Białego i Czarnego,
- komplet figur czarnych, komplet figur białych,
- teksty wierszy: *Piosenka o szachownicy*, *Wiersz o królu*, *Piosenka królów*
- karty pracy:
 - Szachownica (załącznik nr 2),
 - Symbole figur szachowych – do pobrania ze strony internetowej:
<https://drukowanka.pl/kolorowanka/szachowe-pionki/>

Przebieg zajęć:

1. Zapoznanie z treścią baśni *W krainie Szachogrodu*.

Opowiadamy dzieciom treść baśni, pozwalając im przenieść się do krainy Szachogrodu. Dodajemy jak najwięcej opisów, by mogły wyobrazić sobie przedstawiane miejsca, postacie i sytuacje. Dzieci mogą odegrać rolę króla i królowej oraz synów, mogą stać się uczestnikami opowiadanych zdarzeń.

Przy pomocy materiałów, chust i tkanin możemy zainspirować podopiecznych, aby naśladowali strumyki i szumiący las oraz łąki pełne kwiatów w królestwie Szachogrodu.

Naszym zadaniem w trakcie opowiadania baśni jest tak ją przedstawić, aby każde dziecko zapragnęło być królem Szachogrodu, a następnie wcielić się w postać księcia Białego lub Czarnego.

2. Sprawdzenie zrozumienia baśni przez dzieci – przykładowe pytania do tekstu:

- Jak nazywało się królestwo Siwowłosej i Siwobrodego?
- Jak nazywają się synowie króla i królowej?
- Jaki problem miał Siwobrody?
- Jak nazywał się pojedynek – gra, którą mieli stoczyć królowie Biały i Czarny?

3. Prezentacja szachownicy.

Jeśli posiadamy dużą szachownicę, rozkładamy ją na podłodze, nawiązujemy do fragmentu baśni opowiadającego o zbudowaniu ogromnej szachownicy. Składała się z 64 pól. Pola na niej były czarno-białe. Wyjaśniamy, że szachownice mogą mieć też inne kolory, np. żółte i brązowe, zielone i białe, brązowe i białe (prezentacja małych szachownic o różnych kolorach), jednak zawsze na pola szachowe, mimo że są innego koloru niż biały i czarny, mówimy, że są to pola białe i czarne.

4. Wykonanie *Piosenki o szachownicy*, ułatwiającej dzieciom zapamiętanie, czym jest szachownica. (Tekst utworu zaczerpnięty został z książki Anny Soleckiej *Spotkania na szachownicy...*)

Piosenka o szachownicy

Szachownica, szachownica,
wszystkich bawi i zachwyca,
Pola na niej kwadratowe,
Czarno-białe, biało-czarne
są pola szachowe.

Na krawędzi szachownicy
oznaczenia literowe:
a, be, ce, de, e, ef, gie, ha,
oznaczone są linie pionowe.

Na krawędzi szachownicy
oznaczenia są cyfrowe:
jeden, dwa, trzy, cztery,
pięć, sześć, siedem, osiem,
oznaczone są linie poziome.

Na dużej szachownicy każde dziecko może wykonać następujące ruchy: poziomy, pionowy i po przekątnej.

5. Pytania utrwalające opanowane treści:

- W jakim kształcie jest szachownica?
- W jakim kształcie są pola szachowe?

6. Krótka prezentacja figur.

Najpierw skupiamy się na królu. Później prezentujemy inne figury. Wyjaśniamy, że w grze biorą udział dwa komplety figur: białe i czarne.

7. Ćwiczenie.

Proszę z zestawu wybrać króla białego i króla czarnego.

Wyjaśniamy dzieciom, że król jest najważniejszą figurą na szachownicy, króla nie zbijamy. Jest on najcenniejszy, zawsze musimy go chronić.

Król na naszej szachownicy zawsze stoi na polu **e**. Możemy dodać kilka ciekawostek, np.: król nie lubi swego koloru, a jego żona hetman/królowa lubi kolor swojej sukienki i zawsze stoi na polu **d** o takim samym kolorze. Biały hetman/królowa na polu **d** – białym, czarny hetman/królowa na polu **d** czarnym, obok króla.

Poznanie figury króla ułatwią dzieciom poniższe teksty:

Wiersz o królu

Król jest siwy, król jest stary
nosi brodę, okulary
stawia bardzo małe kroczyki,
w tył do przodu i na boczki.
Król do króla się nie przytula.

(Autor rymowanki: Andrzej Modzelan; tekst pochodzi z książki Magdaleny Zielińskiej *Grajmy w szachy...*)

Piosenka królów

Korony na głowach nosimy,
na czele królestwa stoimy
i nawet gdy się w grze źle powodzi,
to król z szachownicy nie może schodzić.
Ten z królów jest przegrany, kto zostaje pojmany,
więc rusza się rozważnie,
powoli, by nie usłyszeć szach-mat królowi.

(Tekst pochodzi z książki Anny Soleckiej *Spotkania na szachownicy...*)

8. Prezentacja symbolu graficznego białego i czarnego króla

(do pobrania z adresu: <https://drukowanka.pl/kolorowanka/szachowe-pionki/>)

Warto zapoznać z symbolem, za pomocą którego oznacza się króla w diagramach, na szachownicach. Takiego symbolu też będziemy używać na naszej szachownicy.

9. Kolorowanie symbolu graficznego króla.

Uwaga.

Zajęcia te możemy realizować podczas dwóch spotkań z dziećmi.

Scenariusz zajęć szachowych został opracowany na podstawie następujących publikacji:

1. Adrianna Staniszevska, Urszula Staniszevska, *Szachy: nauka gry dla dzieci*, Wydawnictwo Centrum Edukacji Dziecięcej.
2. Anna Solecka, *Spotkania na szachownicy. Podstawy gry szachowej w edukacji wczesnoszkolnej. Przewodnik metodyczny*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2018.
3. Magdalena Zielińska, *Grajmy w szachy. Materiały szkoleniowe dla najmłodszych*, Polski Związek Szachowy, Warszawa 2010.